

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, PARÁDI KÁLMÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Jakik Orár. Bástyaútcza 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklám-ciók pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútcza, 7. sz. a.) küldendők.

HORVÁTH MIHÁLY

1809 okt. — 1878 aug. 19.

A megdöbbentő, lesújtó fájdalom szavaival nyitjuk meg lapunkat ez új tanévben: Horváth Mihály püspök, nemzetünk egyik koszorus történetirója, a második magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter, Karlsbadban, augusztus 19-én meghalt!

A magyar Klio gyászba borult. Megmerevült örökre a kéz, mely arany tollal írta meg a magyar nemzet történetét; megszűnt dobogni a szív, melynek minden lüktetése a hazáé volt. Legjobbaink egyikével lett szegényebb a magyar haza, s egy koporsóval gazdagodott újra a nemzet halhatatlanainak pantheonja.

Nagy és pótolhatatlan az űr, mit nemzeti irodalmunkban e nagy szellem elköltözése maga után hagyott. A magyar történet-tudomány utólríhetetlen népszerűsítőjét, s a nemzet — különösen legújabb kori — történetének klasszikus megíróját siratjuk a drága halottban.

Horváth Mihály — a mellett hogy mintegy négy évtized óta egyik legtevékenyebb író s ezen idő alatt nagyszámu maradandó alkotásaival gazdagította a magyar történet-irodalmat —, munkás életéből, lankadatlan tevékenységéből a nevelés oktatás ügyének is juttatott részt. Még a 40-es évek elején lépett e térre, midőn mint nevelő működött az Erdödy és Keglevich grófoknál. 1844-ben a bécsi Theresianumhoz a magyarnyelv és irodalom tanárává neveztetett ki. Majd a Szemere-ministeriumban a vallás- és közoktatásügyi tárca bízott reá. Midőn a világosi gyászos esemény bekövetkezett, ő is ott volt azon bujdosók között, kiket Európa mint az eltiport nemzeti jog képviselőit vendégeiül fogadott. 18 hosszú esztendeig volt ettől fogva számüzve azon szeretett haza kebléről, melynek e szomorú idők alatt is legdicsebb küzdelme megörökítésével foglalkozott. Itt írta meg „Huszonöt év Magyarországtörténelméből“ és „Magyarország függetlenségi harcának története“ című monumentális műveit. E nemzetünket örök hálára kötelezett munkálkodása mellett Horváthot ez időben a gr. Batthyány Lajosné és gr. Károlyi Györgyné házában ismét a nevelői pályán látjuk működni. 1867 óta — midőn az akadémia, Eötvös és királynéknak közbenjártára meg lett engedve hazájába térnie —, szintén tevékeny részt vett közoktatásügyünk mozgalmában; a fővárosi iskola tanácsnak tagja, az országos közoktatásügyi tanácsnak elnöke, s az országgyűlésen a közoktatásügyi bizottságnak szintén elnöke volt. És végre őt, az érdemest, érte azon kitüntető királyi kegy, mely által a trónörökös történelmi tanításával megbízott.

Nagy, nagy a mi veszteségünk; e veszteség érzetében lelkünk kinos aggodalmával sohajtunk fel: mikor fogja, és fogja-e pótolni helyedet nemzetünk Istene?!.....

Mi pedig pályatársak, rójuk le a kegyelet tartozását nemzetünk e nagy halottja iránt az által, hogy kövessük az ő életét. Az ő élete a magyar nemzet multjának és dicsőségének megismertetésére volt szentelve: e viszontagságos de magasztos multban csepegtessük, fejlesszük és tegyük halhatatlanná hazánk ifjúságában a hazaszeretetet, s akkor Horváth Mihály szellemében élünk, működünk!

Kolozsvárt, 1878, augusztus.

K. S.

Tanév elején.

Ísmét egy új tanév küszöbén állunk; a hosszú pihenés után ismét eljött a rendszeres munkálkodás ideje. Legyenek mindenekelőtt ez alkalommal pályatársaink szívünk őszinteségével üdvözölve; újult erejüket tartsa meg az ég lankadatlanul s nemes működésükre küldjön sikert e tanévben is!

De midőn üdvkívánatunkat a nevelésnek hivatalos állásuknál fogva illetékes munkásaihoz küldjük, hogy tanévi működésünk sikeréhez a reménynek legalább valószínűségével számíthassunk: azokra is kell tekintenünk, kik az odaadásunkra váró munkában egyik főtenyezők, egyenesen a természetnek mandatariai.

Az emberképzésnek három retortája van: család, iskola és társadalom. Nincs okunk mérlegelni, hasonlítani ezek hatásának horderejét a nevelés munkájában, mert egyaránt nagyfontosságuk mindannyian —, s ha mégis valaki a tényezők érdemleges sorrendjét akarná megállítani, hisszük, hogy e sorozatban a család nem az uroló helyet kapná. Mellőzve amazokat, szóljon tehát a „Család és Iskola“ e helyen kiválólag a családhoz.

Legelső, mit ez új tanév küszöbén minden család kezébe vezérszövegnekül szeretnénk adni, Diesterweg e nagy horderejű intelme: A nevelést az ember s különösen a gyermek természetéhez kell alkalmazni. Vajha a modern paedagiának ez eléggé nem hangoztatható axiomája vestatúzként jobogna minden szülő lelkében; vajha a megnyugtató eredmény e sine qua nonja vérévé válna minden apának, minden anyának!

A nevelés tehát legyen természetszerű, vagyis az emberi természethez alkalmazott; az emberi természet pedig nem egyéb, mint együttes foglalatja az emberi összes testi és lelki öröknek, tehetségek, hajlamok és ösztönöknek. A legrimitivebb értelmi körrel bíró szülőnek is volt alkalma bizonyára meggyőződnie, hogy az emberi természetnek itt körvonalozott fogalmát alkotó tényezők mily hiányosak, gyarlók egy csecsemőnél; mily lassu, fokozatos fejlődésen megyen át, bontakozik ki az emberi erő, tehetség és hajlam. A természetnek e lassu, fokozatos, de mindamelllett folytonos és rendszeres működése, mi oly kézzelfoghatólag történik a csecsemőnél ennek testi és értelmi fejlődésének folytonos előbbre haladásában, — nemcsak itt, de azután is megszűnés nélkül tart. Igen, a természet csak fokozatosan és lassan fejleszt, érlel; a testi és lelki tehetségek nem egyszerre, hanem egymásután bontakoznak ki és pedig elsőben is a testi és érzéki, vagy is alsóbb, azután az értelmi vagy felsőbb tehetségek. Ha tehát azt akarjuk, hogy nevelő munkánk e névre valóban érdemes legyen: a természet ez útmutatását irányadónkká választani, az ő nyomdokát követni lesz elengedhetlen szent kötelességünk. Igy bizonyára lesz sikere fáradozásainknak, míg ellenben, ha a gyermek testi és szellemi életfejl.

désének menetét nem vesszük figyelmünkre, ha egyik tehetség fejlődését kontárkodásunkkal megakadályozzuk, elnyomjuk, míg a másikat túl erőltetjük: teremteni fogunk bizonyára nem erőteljes ifjúságot, hanem testileg, lelkileg nyomorék nemzedéket.

A nevelés természetszerűsége ellen elkövetett visszaélések közül különösen itt van helyén egy eléggé nem kárhoztatható helytelen eljárásra óva figyelmeztetni a szülőket. Társadalmunkat kiválólag jellemző élnisietés, hova-tovább több utánzóra talál a családi nevelésben is. A szülői hiúság, önzés, majomszeretet elfogult vakságában, gyermeke jövő nagyságát illetőleg úgy vél üdvhozó munkát végezni, ha programmul kicsinye kora érettségre való hajszolását tüzi ki. A nyilvános iskolázásnál is sok visszaélés fordul e tekintetben elő, de minthogy itt országos törvény állja útját az időelőttiség erőszakolásának, ez elfogult eljárásnak leggyakoribb színtere a család. Itt egyedüli irányadó a szülői józanész, lelkiismeret; de a józanész gyakran elhomályosul s a lelkiismeretesség téves felfogás folytán lelkiismeretlenségévé fajul.

Ei tehát az oktalan ábrándokkal jó szülők! Igyekezzünk mérsékelni követeléseinket gyermekeinkkel szemben s csak azt és annyit kívánjunk, mit és mennyit tehetségöknél fogva elbírní képesek. A gyermekélet természetes, rendszeres és lassu fejlődésébe ne avatkozzunk be türelmetlen erőszakolásunkkal. Gyermekeink kiképzetésében ne ábrándjaink, hanem az ők tehetsége legyen irányadónk, mert bizony hiában akarunk mi belőlök tudóst, festőt, zenészt csinálni, ha ezek mindenikére, vagy tán egyikre sincs meg bennök a tehetség, — míg viszont az időelőtti s kora fejlettségéhez nem illő munka végeredményében testi és szellemi kimerültséget fog létre hozni. „Wenn etliche Köpfe frühzeitig fliegen wollen — mondja a derék Comenius — so ist es doch gut, sie lieber etwas zurückzuhalten, denn anzutreiben. Sonst kann es wohl geschehen, dass wer vor der Zeit einen Doctor haben will, der bekommt hernach einen Baccalaureus, bisweilen auch gar ein Narren.“

Második, mit az új tanév küszöbén a szülőknél szívére kötni szeretnénk az, hogy legyenek segítők a iskolának munkájában. Család és iskola ugyanazon gépezetnek alkotó elemei; család és iskola közösen teremtik meg az embert. Közös, együttható működés teremthet egész embert, de keresztező eljárás, elszigetelt álláspont mellett sem a család reménye, sem az iskola törekvése telyes nem lesz soha. Sokszor elmondott ez igazság, s valóban elszomorító, hogy minduntalan kénytelenek vagyunk a szülők e nemű kötelességeit ismételni. Azokat kell gyermekeik boldogultásának eszközlésére nógatnunk, kik éppen első sorban remegnek e gyermek boldogságáért! Azokhoz kell bizalmukért, segédkezésükért könyörögnünk, kiknek e

kérésünk teljesítése legközvetlenebb érdekek; kikhez a legmagasztosabb rokonság köteleke — édes gyermekeik boldogságának közös munkája — csatol; kikkel munkánk után, ha örömet aratunk: közös öröm, ha fájdalom jut osztályrészünkül: együtt kesergünk!

Igen jó szülők! vetkezzék le önök azon hidegséget, mely kimondhatatlanul fájdalmasan hat a tanítókra s óriásiilag nehezíti az iskola munkáját. Legyen ez új tanév minden családban egy szebb reményekre jogosító új időszak kezdete, midőn a nevelés számára is leendő szentelve idő s megkapja méltó helyét minden családnál. Mert ne higgye azt ám egy szüle is — mint azt sokan magukkal elhitetni akarnák — hogy ha akarának sincs képességük az iskolának segítségére lenni. E nézet csak önámítás, egy szomorú eredményeket maga után vonó tévedés; az anyagi élet bármily alantas körében mozogjon egy család, mégis ő első sorban gyermekének nevelője, s ha csak annyira emelkedik e feladata teljesítésében, hogy nem ront az iskola munkáján, már ezzel igen sokat segített azon. Ime egy tanév kezdete; tegye jóvá hibáját minden szülő s esmerkedjék meg gyermeke tanítóival, kiket tán évek során ennyire nem méltatott; mutassa be őszintén gyermekeit s ne titkolja el azoknak sem testi, sem szellemi fogyatkozásait, mert míg ezzel igen megkönnyíti munkánkat, csak a baj tartozkodás nélküli feltárása által remélhet orvost az iskolában. Ezzel míg az iskola munkájának megkezdését nagyon megkönnyítik, ne vonják meg segédkezéseket attól az év folytán is. E törekvés gyakorlati kivihetésére azonban pályatársainkhoz is fordulunk, s melegen ajánljuk figyelmükbe lapunk egy korábbi számában dr. Emericy által javaslatba hozott sa nap egész szakára kiterjedő óraterv kivitelének megkísérlését. Ha buzgalmunk nem szalma láng s akaraterőnk a kezdet nehézségeivel szemben nem törik meg: a siker — meggyőződés — nem marad el.

Adja az ég!

Kiss Sándor.

Az egyetemes tanítógyűlés.*)

Augusztus 20.

Az egyet. tanítógyűlés előértekezlete — az 50-es bizottság utolsó ülésének megtartása után — d. u. 6 órakor tartotta ülését az országház nagy termében. Mintegy 700 tanító vett részt az értekezleten az ország minden vidékéről. Az értekezletet Péterffy Sándor, az 50-es bizottság elnöke nyitotta meg, melegen üdvözöl-

*) Az e. tanítógyűlésen e lap szerkesztőségéből — sajnálatunkra — senki sem vehetvén részt, egyik távollévő t. munkatársunkat kértük fel és nyertük meg tudósítónkúl. Ez ígéret beváltására vártunk is addig, míg lapunk kiállíthatása azt megengedte —, de hasztalanul; így tehát kénytelenek vagyunk a gyűlés folyamával olvasóinkat a fővárosi lapok, s különösen a „Hon” nyomán esmer-tetni meg. Szerk.

ve az egybegyűlteket. Ezután Lakits Vendel a fővárosi tanítók nevében üdvözölte a megjelenteket, mely után az 50-es bizottság által megállapított ügyrendet terjesztette elő, mely az előértekezlet által elfogadtván, pontonként felolvastatik és minden módosítás nélkül elfogadtatott. A holnapi nagygyűlés tárgysorozatának megállapítására került ezután a sor.

A III. egyetemes tanítógyűlésre hat tételt tűzött volt ki az 50-es bizottság; ezen tételek közt szerepel a vallásoktatás kérdése is. Györgyösi Rudolf az aradvidéki tanítóegyesület nevében le akarja vétetni a napirendről; ily értelemben szól Györfy Iván is — György Aladár hosszabb beszédben indokolja a tárgynak a napirendben való meghagyását, ugyszintén Kilicsuk László szintén e mellett nyilatkozik. Györgyösi zárszava után az elnök szavazás alá bocsátván a kérdést, a többség 40 szavazattal az egyetemes tanítógyűlés tárgyai közé a vallástanítás kérdését felvétetni és tárgyalatni kívánja. A sorrendre nézve Vasadi Balogh Lajos indítványára a törvény revisiója az első napon, azaz aug. 21-én, — a tanító egyesületek szövetsége pedig aug. hó 23-án fog tárgyalatni.

Lakits Vendel ezután előterjeszti az 50-es bizottság nevében az egyes tisztségekre kijelöltek névsorát.

Molnár Aladár lelkes éljenek és tapsvihar közt kiáltatván ki elnökül, a benne helyezett bizalmat meleg szavakban köszöni meg. Alelnökül Péterffy Sándor és Bálint Mihály választattak meg. (Harsány éljenzés.) A jegyzői kar következőleg alakult meg: I-ső jegyző Rákóczy Lajos Budapestről, II. jegyző Györgyösi Rudolf Aradról, III. jegyző Luttenberger Ágoston Budapestről, IV. jegyző Stettina Ilona, nőképzőegyesületi tanítónő Budapestről; háznagynak Schettel József lett megválasztva. Egyéb tárgy napirenden nem lévén, elnök a mai előértekezletet bezárja, köszönetet mondván az egybegyűlteknél.

E napon még Dr. Cobor Béla tartott szép számú hallgatóság előtt előadást a hazai régészetről.

Augusztus 21.

A gyűlést 9 órakor Molnár Aladár nyitotta meg. Az országház nagy ülésterme zsufolásig megtelt. A jegyzőkönnyv' vezetésével Rákóczy Lajos bizatván meg, Molnár Aladár megnyitó beszédében kiterjeszkedett az elmúlt országgyűlés alatt a tanügy érdekében hozott intézkedésekre. Szól a nyugdíjtörvényről, melynek eddigi hiányait hangsúlyozza, továbbá a tantervről, mely bármily hiányt pótoljon is, a gyakorlati követelményeknek még sem felelhet meg teljesen.

Lelkes éljenzés és tapsvihar tört ki, midőn említé, hogy hazánk törvényhozása még mindég nem áldoz annyit a népnevelésre, mint a mennyit a szent ügy megérdemelne. Ohajtaná továbbra, hogy a kisednevelés ügye jobban fölkaroltatnék, s közelebb hozatnék a népiskolai tanításhoz, különösen a magyarosítás érdekében. A főváros nevében ezután Ráth Károly főpolgár-

mester üdvözölte az egyetemes tanítógyűlést. Lelkes éljenzéssel kísért beszédeért jegyzőkönyvileg mondott neki a gyűlés köszönetet.

A szólásra följegyzettek közül 1-ör P. Szathmáry Károly szólalt föl, a jelenvolták figyelmét a kisdnevelők országos egyesületének közgyűlésére hívja föl, mely augusztus 22-én d. e. 11 órakor fog megnyitani az országházban. A napirend első tárgya az 50-es bizottság jelentése volt, melyet Bálint Mihály biz. jegyző terjesztett a közgyűlés elé, mely annak idején a lapokban már közöltetett. A jelentés helyeslőleg tudomásul vétetvén, Tanos Imre indítványára a bizottságnak buzgó tevékenységeért jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatott.

Ezután Luttenberger Ágoston tett jelentést az Eötvös-alap ügyében, melyet a gyűlés feszült figyelemmel hallgatott végig. Györfly Iván (esztergomi) javaslatot nyújtott be, melynek értelmében kívánja, hogy az Eötvös-alapnak minden magyarországi néptanító tagja legyen, továbbá hogy minden tanítóegyesület a maga körében ne csak ezen alapra rendezzen gyűjtéseket, hanem a mozgósított hadköteles néptanítók családjai számára is. Hegedüs János mezőturi tanító írásbeli indítványt nyújt be, melyben ohajtja, hogy az Eötvös-alap a tanítók részéről jobban felkaroltassék.

György Aladár pártolja Györfly indítványát s csak azt kívánja, hogy az Eötvös-alap megteremtőjéről se feledkezzen meg a gyűlés. Péterffy Sándor érdemét a gyűlés jegyzőkönyvileg örökíti meg. Szóltak még a tárgyhöz: Fischer Ignác Verbórol s Vasadi Balogh Lajos Gyuróról. A tett javaslatok György Aladár indítványára az Eötvös-alap bizottsághoz tételnek át. E tárgy elintézése után a törvény revisiója került tárgyalás alá.

Péterffy Sándor a törvény revisioja tárgyában emelvén szót, azt a kérdést vetette föl; van-e joga a tanítónak a törvényhozásba beleszólni? Igaz, hogy a munkafelosztás elvénél fogva a tanítónak csak tanítani, a törvényhozónak csak törvényeket hozni kellene. De valamint a gazda is gyakran kérdez az öreg bérestől — még pedig nem is árt ha kérdezi — ugy nem árthat, ha a törvényhozó testület a gyakorlatban tapasztalatokat szerzett munkás tanítók véleményeire is hallgat. Különösen egy pár pont volna főképp kiemelendő: a 2. §. kizárja a vakokat és siketnémákat a népiskolából, ez helyes — de hogyan gondoskodik a törvény ezen szerencsétlenekről? Semmiképen. Pedig nagy ezen szerencsétlenek száma. S ha már szerencsétlenekről szölok, azonnal a zsidó tanítókra is át kell térnem. Hát ezek a hazai népnevelés ügye emelésében buzgón fáradozó munkások mit vétettek, hogy a törvény egészen a községek önkényére bizza sorsukat? Bizony! Bizony! sajnosak és szomorítók azok a hírek, melyek minduntalan a zsidó községből országszerte felhangoznak! Az lehetetlen, hogy azok, kik annyi odaadással dolgoznak a magyar neve-

lésügy érdekében, hogy azok, kik tanítók, de csak azért, mert jelzőjük zsidó tanítók, megbélyegezve legyenek. Indítványozom, hogy még e gyűlés kebeléből menesztessék egy küldöttség ez ügyben a m. ministeriumhoz. A többi pontokra nézve egészen osztom az országos közoktatási tanács 1873-ban beadott, a törvény revisióját illető javaslatát.

Bálint Mihály elfogadta előadónak indítványait egész terjedelmükben; megjegyzi mégis, hogy kívánja, hogy a tanítók hadkötelezettsége megszüntetessék. Mikola Antal (Modor) kívánja, hogy legalább a tanítójelöltek mentessenek fel a hadkötelezettség alól. Schwarcz Mór (Vásárhely) állami iskolák felállítását sürgeti oly formán, hogy a felekezettől vétessék el. Schön Bernát (Győr) tanító, rögtönözve felel előtte szóló indítványára, elismeri a nemzeti iskolák felállításának szükséges voltát; de nem élünk oly időben, melyben ily eszmék sikerrel keresztül vihetők volnának; hazánk anyagi ereje ezt legalább most nem engedi. Versenyezzenek még a különféle jellegű iskolák egymással és győzzön a mi jobb. Átterve a törvény revisiókérdésére, köszönetet szavaz előadónak azért, hogy a zsidó tanítók ügyét oly melegen pártolá; — a kormány tett ugyan már e tárgyban javításokat, a mennyiben rendeletet bocsátott ki a zsidó tanítók véglegesítése ügyében; de rendelet nem törvény, zsidó községnek pedig törvény kell, mert sok helyen az autonómiát félremagyarazzák: azért jó-nak vélné, ha a m. ministeriumhoz menesztendő küldöttség felkérné a kormányt, hogy az 1868. t. cz. 118. §-a az autonómia megsértése nélkül a zsidó iskolákra is kiterjesztessék. György Aladár röviden azon indítványt teszi, mondja ki az egyetemes tanítógyűlés, hogy a magyar nyelv kötelező tantárgykép szerepeljen, minden magyarországi népiskolában. Schmidt Boldizsár (Bánya-telep) indítványozza, hogy az osztatlan népiskola számára külön tanterv és külön tankönyvek szerkesztessenek. Goldberg J. (Pápa) indítványozza, hogy a nyugdíjtörvényből kizárt agg tanítók ügyében is intézkedjenek. Vasadi B. L. (Vértesalja) egy a tanító tekintély megóvására külön tanhatóságot kér. Réber Imre (Pécs) az iskolaszéki tag ne lehessen egyszermind közigazgatási v. tag. Györfly Iván (Esztergom) azon kíván módosíttatni, a mi nincs a törvényben, t. i., hogy a törvény §§-nak végrehajtása sürgetessék. Tanos Imre (főv. tanító) Vasady és Péterffy indítványa mellett szól. A hozzászóláshoz senki sem lévén följegyezve, elnök a zárbeszéd megtartására felhívja az előadót. Péterffy néhány bevezető szóval ismételve utal az előadása kezdetén mondottakra, és indítványa elfogadását, melybe György A., Goldberg Jakab indítványait magáévá teszi, a többieket pedig, mint a melyek az ő indítványában részint befoglaltatnak, részint pedig, melyek életbéléptetése nem oly sürgős — elejtetni kívánja. Elnök. Szavazás alá bocsátja a beadott 11 indítványt. Péterffy indítványa — György és Goldberg indítványai-

val együtt — elfogadtattak. Péterffy külön a zsidó tanítókra vonatkozó és Schön Bernát által érintett 138. §-t magában foglaló indítványa lelkes éljenzés közt elfogadtatott. Az idő előrehaladottsága miatt a napirendre kitűzött volt 3. tétel a 23-ki ülés d. e. első tárgyaül tüzetett ki. Ezzel elnök a gyűlést berekeszti és szünni nem akaró éljenzések között elhagyá elnöki székét.

Augusztus 22.

Az egyetemes tanítógyűlés ma külön szakosztályokban működött. A szakosztályi ülések végén a nagy teremben a kisednevelés Magyarországon meghonosodásának 50 éves jubilauma ünnepeltetett meg, s azután Szarvas Gábor értekezett a nyelvagyományok gyűjtéséről.

A képezdei szakosztály Bárány Ignác vezetése alatt csak megbeszélte egyes eszméket, a képezdei tanárok egyesülési kérdését, a képezde s a gymnasium közti viszonyt s az itt előálló abnormitásokat, a képezdek közti eltéréseket, túlterhelhetést stb. stb.

A paedagogiai társaság az egyetemes tanítógyűlés alkalmával ma d. e. 10 órákor rendkívüli közgyűlést tartott P. Szathmáry Károly elnöke alatt. Elnök s titkár a társaság működéséről rövid jelentést terjesztettek elő. A társaságnak eddig 230 tagja van; ezek közt az évkönyv első része csinos kiállításban szétosztatott. A főtárgy Dr. Kármán Mór előadása volt „Közoktatásügyünk paedagogiai szervezete” cím alatt. Majdnem egy óráig tartó beszédjében a következő vitatételeket fejtegetve, azok elfogadását ajánlja:

1. A népnevelés feladatai között első helyen áll a szakoktatás célszerű szervezése.

2. A nemzeti művelődés és szellemi fejlődés érdeke megköveteli azonban, hogy minden szakszerű oktatást egy általános, a nemzeti közönség tudatának ápolására és nemesítésére célzó előkészítő oktatás előzzön meg. Ennek szervezése a közoktatás feladata.

3. A művelődés haladásával paedagogiailag fontossá válik, hogy szaktanítás és közoktatás minél inkább külön tartassék, talán még adminisztratív tekintetben is.

4. A közoktatási intézetek szétágazása a nép műveltségi viszonyaitól függ. A fenálló szétágazás: népiskola, polgári iskola, kettős középiskola (reáliskola és gymnasium) megfelel hazánk művelődése jelen állapotának, de ez intézetek egymáshoz való viszonya a közoktatás egységessége érdekében célszerűebben állapítandó meg.

5. Különösen fontos a közművelődés fejlődésére nézve, hogy a közoktatásügy országos szervezésében terszerűen a felsőbb foku intézetek felállításának és közadózás útján való fentartásának feltételül tekintsék az alsóbb foku szükségletek kielégítését.

Ezen tételre azonban P. Szathmáry Károly és

György Aladár hozzászólása után csak általánosságban vita tárgy gyanánt fogadtattak el s részletes tárgyalásuk a jövő szeptemberben tartandó ülésre hagyatott.

A kisednevelők orsz. egyesülete ma d. e. 8 órákor folytatván közgyűlését, mindenekelőtt Fodor Lajos holdmezővásárhelyi kiseddovó tartott meleg hangon itt emlékbeszédet a kisednevelők nemrég még ifju korában elhunyt bajnoka Komjáthy György fölött. Ezen emlékbeszéd az „Eötvös naptár”-ban fog közöltetni. Ez alkalommal kimondatott, hogy Komjáthy emléke jegyzőkönyvben megörökítették s emlékkövére azonnal aláírás nyitattott. György Aladár indítványára felkéretik az egyetemes tanítógyűlés, hogy a kormánynál, törvényhozó testületnél lépéseket tegyen a kisednevelésről szóló törvényjavaslat életbeléptetése végett. Kobány Mihály végül előadást tartott a kisednevelő intézetek vezetői s a főtartó egyesületek közegei közt fönálló viszonyról. Indítványai elfogadtattak.

A leánynevelési szakosztály Zirzen Janka elnöke alatt nagyobb részt nők jelenlétében ma d. e. 8 órákor ülést tartott. Zirzen Janka elnök felszólítására György Aladár előadja a szakosztály működésének eddigi történetét; Péterffy ez alapon óhajtja a szakosztály további fennmaradását itt a fővárosban, valamint hasonló szakosztályok keletkezését vidéken. Vass Mátyás egy külön, a szakosztály céljaira szolgáló szaklap felállítását indítványozza, mely azonban György A. és Bálint Mihály felszólalása folytán nem fogadtatik el. Péterffy indítványára azonban a szakosztály összeköttetésbe helyezi magát a meglevő női és nevelési lapokkal, A jelenlevők a budapesti szakosztály elnökévé Zirzen Jankát, jegyzőül Harrer Paulát és ezenkívül 24 választmányi tagot választottak, felruházván a szakosztályt azon hatalommal, hogy magát időről időre kibővítheti. György A. indítványára a szakosztály feladatává tette a nőkérdés minden ágával foglalkozni s különösen a nők munkaképesítésének eszméjét minél több irányban terjeszteni. Ezzel az ülés véget ért.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

A kolozs megyei tanító-testület központi választmányja a III. egyetemes tanítógyűlésre kitűzött tétéleket illetőleg az e helyen olvasható elvekben állapotott meg. Hogy milyen nézetben vagyunk a lezajlott e. gyűlést illetőleg; az iránt olvasóink „Vegyes” c. rovatunkból tájékozást szerezhetnek. Nem kisérjük tehát hosszas kommentárral e munkálatunkat; annak átolvasása után ítéljenek olvasóink magok a kolozs megyei tanító-testület felfogása s az egy. tanítógyűlés eljárása felett.

1. Az Eötvös-alap ügyeit illetőleg, üdvösnök és jótékonynak tartjuk eredeti rendeltetését, mely sze-

rint több szegény sorsu tanító gyermekei tovább taníthatóságát segélyezése által lehetővé teszi. Támogatásához egyletünk is készséggel hozzájárul erejéhez és tehetségéhez képest. Ohajtjuk, hogy az alap minél tömegesebb pártolás által annyira gyarapodjék, hogy segélyében ne csak a tanítók tanuló gyermekei, hanem maguk a szegénysorsu s munkaképtelenné vált, vagy más tekintetben rászorult tanítók is részesülhessenek. Ohajtjuk, hogy e társulat egy oly kölcsönös segélyegyletté nője ki magát, melynek tagjai sorába lépni mindenik néptanítónak, ne csak azoknak, a kiknek fiai gymnasiumokban vagy egyetemen tanulnak, saját személyét illetőleg is érdekében álljon. Ha a hazánkban levő tanító-egyletek minden tagja hozzájárul tagsági díjával az Eötvös-alap gyarapításához, évenként egy olyan élő tőke álland az egyesület rendelkezésére, melynek egy részét (talán $\frac{2}{10}$ -ét) benntarthatja az alaptőke gyarapítására s a folyó költségek fedezésére, más részt (pl. $\frac{3}{10}$ -ét) fordíthatja a szegénysorsu tanítók gyermekei tovább tanulhatóságának előmozdítására, a harmadik részt pedig ($\frac{1}{10}$ -ét az összegnek) kioszthatja ezután megállapítandó szabályok szerint kellő ellenőrzés mellett, az elnyomorodott tanítók segélyezésére. Így a tervezett „Szt. Gellért“-társulat feleslegessé válnék, a mely különben is csak gyengítésére fogna szolgálni az Eötvös-alapnak. A sok címen való adóztatás, ha mindjárt önkéntes adózás is, csak kedvetlenít és szétforgácsolja az erőket.

Az „Eötvös-alap“ központi kezelésének megkönnyítésére, hisszük minden társület készséggel elvállalná azon kötelességet, hogy kebelében nemcsak gyűjtéseket rendezne, hanem a begyűjtött összegeket pontosan beszolgáltatná a központi bizottságnak, s a kése delmezőket is maga tartaná evidentiában s bizonyos határig maga vállalna érettek felelősséget.

Az Eötvös-alapnak az ajánlottuk szélesebb körre való kiterjesztése által sok tekintetben enyhítve lenne a tanítók számára megállított nyugdíjtörvény gyarlóságain is.

2. A népoktatási törvény revisióját illetőleg a következő nézetünknek adunk kifejezést:

Mi a létező bajokat nem annyira a népoktatási törvényekben találjuk, mint inkább azoknak részint szakértetlen és tapintatlan, részint részrehajló, tehát igazságtalan, részint hanyag végrehajtásában az illető alantas közegek részéről.

Különösen nem óhajtánók épen az egyetemes tanítógyűlés által azt hangsúlyozva hallani, hogy a mulasztásokért a nép szigoruan megbüntettesék. A mulasztás nem mindég hanyagság vagy rossz akarat, hanem képtelenség eredménye. A zaklatásig vitt tulszigor, a mely népünk nyomorult körülményeit nem veszi tekintetbe, csak elkeseredést okoz s az iskolák ellenségei számát szaporítja. Ha szakavatott, lelkiismeretes és tapintatos a tanító és méltányos az iskolai elől-

járóság s alkalmazkodik rendeleteiben a nép körülményeihez, a helyi viszonyokhoz: biztosabban és rövidebb idő alatt remélhető, hogy a nép az iskolát megszereti s a népoktatási törvényt nem csak tiszteletben tartja, de törekedni is fog azt végrehajtani.

Az oktatás érdekében legszükségesebbnek tartanók, ha az egy tanítóval bíró hat korosztályu népiskolák számára (a minők lesznek hazánk legtöbb népiskolái, ha sikerül azokat kellően berendezni) egy oly tanterv adassék ki, a melyben a tananyag ne szaporittasék folyvást mindenkinek egyoldalu, népboldogító izlése és kívánsága szerint, hanem szállíttassék le annyira, a mennyit tényleg el lehet tanítani, sikerrel, a mi körülményeink közt is. Mert a mostani tanterv a papiroson bármily szépnek és sokat ígérőnek látszussék is, egy tanító kezében csak önámítás és szémfényvesztés marad, a mely legkeserűbben a tanuló ifjuság felületessége, testi elsatnyulása és laza jelleme által fogja magát megboszulni.

Hogy a felekezeti tanítók is törvény által köteleztessenek valamely egyletnek tagjaivá lenni, ha már némelyekre ez vált szükségessé, az ellen egyletünknek nincs kifogása, ha ugyan lehető lesz azokat is részletetni a fuvar- és napidij kedvezményeiben, a melyekben az állami és községi tanítók részesülnek.

3. A felnőttek oktatása és a népkönyvtárak ügye. Örömmel vette egyletünk, hogy a „felnőttek oktatása“ kérdése a sorrendről levéttetett, mert ez által is igazolva látjuk azon nézetünket, a melyet egyletünk pár év előtt a nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszter urhoz felterjesztett terjedelmes és indokolt munkálatában kifejtett, mely szerint a ráfordított nagy fáradsággal nem áll arányban a felmutatott esékély siker; továbbá, hogy igen sok helyt nyereszkedő visszaélésre ad alkalmat s a ráköltött tetemes összeg csak jóakaratu pénzvesztegetés. E kérdés csak társadalmi uton, s a szükségérzet következtében társulati áldozatokkal oldható meg.

Azonban a népkönyvtárak felállítását, a melynek érdekében a nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszter ur is hasznos intézkedéseket tett már, nem csak az egyetemes gyűlés által, hanem minden egyes tanító által pártolandó és gyámolítandó üdvös és szükséges intézménynek tartjuk. Véleményünk szerint egyelőre egyesítendő lenne az iskolai könyvtárral, mig idővel, elkülönítve, egy kis kölcsönkönyvtárra nőhetné ki magát a község számára. Természetesen az elemi osztályosak, ismétlő iskolások és a felnőttek számára külön alkalmas és lelkiismeretes megválogatott művek lennének beszerzendők. A könyvtár kezelése és felügyelete leginkább a tanítót illetvén, mindenütt rá lenne bízandó.

4. Az iskolai takarékpénztárak behozatalát illetőleg választmányunk a következő véleményben van:

Bárha meg vagyunk győződve egyfelől arról, hogy a szakoktatás egyik leghatalmasabb nevelői eszköz; másfelől arról, hogy minden ember jóléte és függetlensége első sorban szorgalmának s becsületességének, de azután leginkább takarékoságának az eredménye; valamint látjuk azt is, hogy népünk egy része csekély keresményét inkább gondtalanul elvesztegeti, mintsem megtakarítaná: még sem adhatjuk, iskoláink jelen körülményei közt, szavazatunkat arra: hogy a takarékpénztárak behozatala iskoláink mindegyikére általánosan kötelezőleg kimondassék.

Olvastunk ugyan néhány iskoláról kedvező jelenségeket, melyek szerint az intézmény sikeresnek, hasznosnak mutatkozott: de olvastunk és hallottunk oly adatokat is, a melyekből kitűnik, hogy némely iskolában több volt benne a rossz, mint a jó. A gyermekeket csalásra, lopásra, irigy versenyzésre ösztönözte, a szegény és vagyontalan gyermekekben kedvetlenséget okozott, s még néhol a szülőknek is alkalmul szolgált, hogy gyermekek megtakarított fillereit fecséreljék el. A tanítóra pedig kényes és nagy felelősséggel s tetemes idővesztéssel járó fáradságot ró, s még is a tudatlanok részéről gyakran kedvetlenítő gyanúsításnak teszi ki az ő legjobb szándékát is.

Az iskola a takarékoság eszméjét is, mint a valóság, erkölcs, szorgalom, illem, szerénység stb. eszméit csak azon a téren és módon szolgálhatja s csak azon fokig, a melylyel és a meddig kellő mértékben rendelkezhetik, de olyan eszközhöz, úgy hisszük, sikertelenül folyamodik, a mely semmi tekintetben sem függ tőle.

Az iskolai takarékpénztárak ügye maradjon továbbra is nyílt kérdés, mint a mely a kellő tapasztalatok hiánya miatt még végleg el nem dönthető; s az egyetemes gyűlés legfennebb csak annyit mondana ki, hogy a hol a tanító erre is ráér, s mind önmagában, mind növendékeiben bizik, hogy az intézménnyel nem élnek vissza, s látja, hogy sikeresen életbe léptetheti s a szülők támogatására is számíthatva, keresztül viheti: jó szolgálatot tesz, ha a népnevelés ügyét ez által is előmozdítja.

5. A hittan és erkölcstan tanításának kérdésére nézve csatlakozunk az aradvidéki tanítóegylet véleményéhez (I. Aradvidéki tanítóegylet közlönye 5-ik számát, 1878 jun.) mely szerint e tárgy semmi ürügy és cím alatt ne vétessék fel a sorrendbe.

A hittani és erkölcstani oktatás elkülönítésének ajánlására a svájci és más külföldi iskolák példáján kívül talán még az is vezette az 50-es bizottságot, hogy nálunk a községi iskolák ellenesei gyakran hangoztatják, hogy a nem felekezeti iskolák vallástalan s erkölcstelen iskolák, holott ők is jól tudják, hogy mindegyik iskola mindegyik növendéke oda tartozik valamelyik felekezethez és a törvény minden felekezethez nem csak megadta a jogot, de kötelességévé is tette, hogy gyermekei vallás-erkölcsei oktatásáról gondoskodják. Azonban

valószínűleg mindnyájan tudjuk, hogy azok a kárhözváltó phrasisok más, be nem vallott érdekeket szolgálnak, és azt is látjuk, hogy az értelmesebb néposztály nincs abban a véleményben; tehát ilyen körülmények között egy iskolánk sem érezheti magát arra kényszerítve, hogy a vallástanítás mellett növendékeinek még külön erkölcsi oktatásáról is gondoskodjék.

A nélkül, hogy e kényes kérdés bővebb tárgyalásába bocsátkoznánk, okainkat röviden a következőkbe foglaljuk össze:

a) Hit és erkölcstan a nép szívében egymástól el nem választható és el nem választandó tárgyak.

b) Az erkölcs elemi iskolában nem lehet külön tantárgy, a melyet külön kézi könyvből kellene beemléztetni, hanem az iskola egész életét átható erő, a mely a nemes érzésben, nemes gondolkodásban és helyes magaviseletben nyilatkozik. A mennyi ebből elemi iskolában szükséges a szóbeli tudásra, annyit a beszéd és értelemgyakorlatok, olvasmányok s más alkalmas tantárgyak tárgyalása közben és a gyermekek által magukviseletével szolgáltatott alkalmakat felhasználva, valamint a felekezeti katekizmusokban foglalt erkölcsi szabályokat megtanítva, bőven észére adhatunk a növendékeknek.

c) A hit- és erkölcstan tanításának különválasztását a felekezeti előjáróságok iskoláikban úgy is betiltanák, már pedig iskoláink legnagyobb része felekezeti.

d) Az egyetemes gyűlésen e kérdés tárgyalásakor könnyen fejlődhetnék, sőt nem lehetetlen, hogy célzatosan fejlesztetnék, oly keserű és heves vita, a mely nem csak e tételnek, de a gyűlés összes megállapodásainak, tekintélyének, sőt a tervezett szövetség létszámának is sokat árthatna.

Ezen okokból egyetünk a hit- és erkölcstan oktatása kérdésének, az egyetemes gyűlésen való megvitatását sem alkalom-, sem kor-, sem célszerűnek nem találván, a napirendről levétetni kéri.

Inkább azt látnók szükségesnek, ha az egyetemes gyűlés a nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszter urhoz felterjesztendő indokolt kérelmével azt közölné ki, hogy az oly községekben, a hol többféle felekezeti iskolák vannak, a hittani oktatás számára ugyanazon napokon egy és ugyanazon óra jelöltessék ki, hogy így mindenik felekezet növendékei elmehessenek a hittani leckékre a nélkül, hogy más tantárgy órájáról legyenek kénytelenek elmaradni.

Ez épen úgy érdekében áll a felekezeteknek, mint az iskoláknak.

Váradi Károly
elnök.

Paal Ferenc
titkár.

(Végső következik.)

IRODALOM.

Olvásóink figyelmét a következő irodalmi újdonságokra hívjuk fel:

Magyar Lexikon. Mióta lapunk szünetelése miatt e hazánk művelődését előmozdító s valóban hézagpótló vállalatról hallgatni valánk kénytelenek, azóta a 4. 5. 6. és 7-ik füzet is elhagyta a sajtót. Mint a megelőző füzetek, úgy ezek is igen szép színnyomatu mellékletet hoznak, és pedig a 4-ik az emberi test bonctani szervezetét, a 6-ik Afrika népek és nyelvek szerint színezett térképét, a 5-ik a nevezetesebb államok királyi és császári koronáit és a 7-ik Europa színnyomatu térképét, melyen az országok népességi viszonyaik szerint vannak feltüntetve. E 7. füzet még csak az *A* betűt (Argensola) tartalmazza; a felölelt anyag nagyságát s az egyes szakaszok terjedelmét tekintve így alig ha elegendő lesz a tervezett 50 füzet, ez azonban csak dicséretére válik a műnek. E magában egy kis könyvtárt képező s pártolásra érdemes derék vállalatot ismételten melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Egy füzet ára 30 kr. s megrendelhető bármely könyvkereskedésben.

Nemzeti könyvtár. Aignernek, e derék irodalom barátának, szerkesztése és kiadása mellett megjelenő hazafias vállalatából ujabban a 4. és 5. füzet jelent meg, Kazinczy F. műveit tartalmazva. E csinos kiállítású és hasznos vállalatot ez uttal is szíves készséggel ajánljuk olvasóink figyelmébe. Egy füzet ára 30 kr.

A kézimunka tanítása a népiskolában. Irta Szabó Endre, községi tanító s a rimaszombati ipariskola igazgatója. Második javított kiadás. Budapest, 1878. Tettey N. és társa. Ára 72 kr. Szabó E. e műve annyira esmeretes pályatársaink előtt, hogy elégnek véljük itt egyszerűen annak új kiadását jelezni.

Népiskolai földirat. I-ő füzet. Szülőföld ismertetés a III. osztály számára. II-ik füzet. Honismeret, a IV. oszt. számára. Módszertani kezelés alapján írta Záray Ödön. A ministeri új tanterv alapján átdolgozott hatodik kiadás. Arad, 1878. Gyulai I. Ára egy füzetnek 30 kr.

Népiskolai olvasókönyv. A leányiskolák II. osztálya számára. A „Csongrádmegyei tanító-egyesület“ határozatából és a nyelvészeti szakosztály megbízásából írta és szerkesztette Vass Mátyás szegedi tanító. Ára kötve 30 kr. A mű 9 ivre terjed, 141 olvasmányt és 9 fametszvényt foglal magában. Felöleli azon realismereteket, melyeket a gyermekeknek a II. osztályban nyujtanunk lehet. Az olvasmányok tárgya a természetrajz, földrajz, természettan és időtan, háztartás, házi munka és embertan köréből vannak merítve. Módszeres szerkesztéséről már maga a megbízó tekintélyes tanító-egylet neve is biztosítéskul szolgál.

Magyar alkotmánytan Népiskolai használatra írta Szücs Sándor, gimn. tanár. A legújabb törvények alapján átdolgozott II. kiadás. Miskolc, Löwy I. 1879. (!) Ára kötve 25 kr.

Hazai és általános földleírás kapcsolatban a hazai történelem és alkotmánytannal a minist.

terv és az új területi szabályozás alapján. Irta Roder Adolf. Budapest. Grimm és Horovitz. 1879. (?) Ára kötve 50 kr. Részletesebben fogunk hozzá szólni.

„Mulattató Ujság“ cím alatt Bodon József és Pósa Lajos oktobertől kezdve új képes heti lapot indítanak meg. A „Mulattató Ujság“ célja a nép köréből a ponyva irodalom árthatmas termékeinek kiszorítása. „A szerkesztők mindent elkövetnek, hogy e vállalatot hasznos, egészséges, szívet-lelket gyönyörködtető olvasmányokkal lássák el.“ Előfizetési ára egész évre 4 frt.; kiadó hivatal Weiszmann testvérek könyvnyomdájában, Budapest, Nádor utca 14 sz.

„Magyar Népiszkola“ címen a fehértemplomi állami iskolák tantestülete, Berecz Gyula szerkesztése mellett, f. évi szeptember 1-étől kezdve megjelenendő oly folyóiratot indít, mely célul tűzi azon módszert esmertetni, melylyel más tannyelvű iskolákban a magyar nyelv sikeresen tanítható. E végből e lap minden számban egy tapasztalatból merített módszeres értekezést közöl, ismerteti azon eredményt, melyet egyik vagy másik methodussal elértek; bírálat alá veszi továbbá azon könyveket, melyek e cél elérésére irattak és ezek mellett végül tárgyalni fogja a tanügy napi kérdéseit. A „M. N.“ megjelenik havonként kétszer; előfizetési ára egész évre 2 frt. Ajánljuk a tanférfiak figyelmébe.

KÖNYVISMERTETÉS.

A tanító mint orvos. Kiadta Adler C. W. A kiadó engedélyével a negyedik német, eredeti kiadás után magyarra fordították és kiadják Losonczy László és Mikler Sámuel nagy körösi tanárok. 40 fametszetű ábrával. 1878. Ára (csak a fordítóknál kapható) 60 kr.

Lapunkban már korábban felhívtuk a tanítók és szülők figyelmét e nagy fontosságú művecskére, ezuttal pedig érdemlegesen is bemutatjuk azt t. olvasóinknak. Hogy lapunk kimértsége mellett is hosszasabban foglalozunk e munkácskával, annak két oka van: 1. magának az egészségügynek kiváló fontossága, és 2. e kezünk alatt levő könyvnek olyan érdemei, melyek méltóvá teszik azt, hogy hazánk azon elhanyagolt terén, melynek javítását célozza, uttörőül szolgáljon.

Általánosságban is kimondhatjuk, hogy e mű magyarosításával nagy szolgálatot tettek az érdemes fordítók hazai nevelés ügyünknek s ohajtandó lenne, hogy ne nélkülözze azt egy tanító vagy jóra való család sem. Ezen általános itéletünk után bemutatjuk részleteiben is e művet olvasóinknak, megtevéen egyszersmind arra mindenütt saját észrevételeinket is; megjegyezvén, hogy ezzel e műnek érdeméből semmit levonni nem akarunk, hanem csupán az ügynek akarunk ezzel némi szolgálatot tenni.

Könyvünknek „Az emberi test alkata“ című első fejezetében az emberi csontváz van sikerülten szem-

léltetve; a mellékelt magyarázó elnevezések helyesen vannak választva, az áttekintés könnyű s a bemutatottak emlékezetben való megtarthatása tapintatosan van átvive. „A melliszervek“ c. fejezetben azonban hiánnyokkal is találkozunk. Ilyen hiánynak vehetjük pl. azt, hogy a szervek csak névleg vannak megemlítve, míg azoknak egymáshoz való topographiai fekvése nincs leírva. A hasürbe levő zsigereknek leírása (avagy fordítása?) nem egészen korrekt, mert pl. a hasnyál mirigy (7 l.) nem fekszik a lép alatt, hanem keresztben a gerincoszlop előtt. „Az emésztő készülék“ leírását laikusokra nézve egy kissé nehézkesnek találom, míg azon tételnek (9 l.) miszerint a bélmozgások ha tulságosak, szélgörcs (kolika) áll elő — ellen kell mondjak, mivel ezen betegség éppen ellenkező esetben áll elő, ha t. i. a peristalticus mozgások akadályoztatnak.

A 11 és következő lapokon „Az iskolás gyermekek megbetegülésének okai s e betegségek orvoslása“ van leírva. E rész e könyvecskének fénylapjai közé tartozik. Az iskolai egészségtannak egy igen jókora része van e néhány lapra összevonva és pedig világosan, népszerűen; e néhány lap lelkiismeretes figyelembevételével sok hasznos szolgálatot tehetnek tanítóink az egészségügynek. „A tanító segélynyújtása a tanítványainál hirtelen közbejött betegségi esetek alkalmával“ c. fejezetben (15—32 l.) sok talpraesett utasítás foglalatik ugyan, de igen nagy hiánynak jelzem itt, hogy szerző nem szól a mesterséges lélegzeltetésről, mely egy nagyon egyszerű műtét s igen sok esetben bizonyára többet ér, mint e fejezetben felsorolt számos szer, melyeknek még előszerzhető is sok esetben késő lehet.

A 32. lapon a hátgerinc-görbülés és elferdülésről szólván, igen helyesen egy pár újabb

szerkezetű iskolapadot mutat be sikerült rajzban; mindenesetre e könyvecske az iskolai butorzat e fontos részének nagyobb mérvű javítására is üdvös befolyással leendő, mit annál inkább remélünk, mert ezzel kapcsolatban igen meggyőző illusztrációját adja (34—35 l.) a gyermekek hibás és káros tartásának a célszerűtlen szerkezetű padokban.

A kancsalságot illetőleg a 36 l. irottakhoz hozzá lehetett volna még annyit tenni, hogy a tanítók tegyék a szülőket figyelmezzé arra, miszerint a kancsalság némely nemei gyógyíthatók, mások javíthatók s így ne mulasszák el a szülők idejekorán szakértőkhöz fordulni. Nincsenek felsorolva továbbá azon hátrányok sem, melyek aquiralt kancsalságot okoznak, pedig itt is, ép úgy mint a rövidlátásnál, maga az iskola a főhibás. Tovább időzhetett volna szerző a rövidlátásnál is, melyről a híres Dondert helyesen mondja: „Ich spreche es ohne Zaudern aus, dass ein kurzsichtiges Auge ein krankes Auge ist.“ E baj elhárításához a szükséges utasítást megadni a tanítónak a mily szükségesnek tartom, ennek elmulasztását ép oly hiányának nézem e hasznos könyvecskének.

A nehéz hallás, hebegés, selypítés — a tanítást ez annyira akadályozó bajok elhárítására sok hasznos utasítással szolgál könyvünk. St. Vitus tánc, önkéntelen rángatodások valódi ideg betegségek, melyek arsen, atropin, valamint a bevezetési és állandó áram által gyógyíthatók, habár csak szakértők által is. Ennek megemlítését azonban szükségesnek tartanám már csak azért is, hogy bucsukra való zarándoklások helyett ilyen irányban igyekezzenek a szülők e bajok olvasását keresni.

(Folytatjuk.)

T Á R C S A .

Cselédek a családban.

(Befejezés.)

A gyöngédség éppen nem csupán kerti virág, mely művelt talajban nő és tenyész. Gyakran éppen a legmegragadóbb jelét találjuk a gyöngédségnek azon osztályánál, mely durva, mely az élet zordon materialismusa által van lenyomva. Nem akarom itt a régi szolgák azon gyöngéd eljárását felhozni, hogy tönkrement uraik fényét, pompázatát saját megtakarított filléreikből pótolták. Szindarabokba megragadó helyzeteket lehet teremteni az ilyen gyöngédség színre hozásával. Egy kissé a költészet nemesítő, szépítő fuvallatát érezhetni az ilyen alakok és jelenetek rajzolásánál; de most közelebbről is egy francia népköltészeti terméket olvastam, melyben a hadokló leány elküldi ágya mellől kedvesét orvos után, hogy a halál-tusának ne legyen tanuja; a szökevény katona, kit agyon

lőnek, kéri társait, hogy anyjának ne mondják meg, mi lett sorsa: mondják, hogy messze idegen földre ment és nem fog visszatérni soha. Nem gyöngédség-e, nem finom kimélet-e mindez. De a gyöngédség állandó mérsékletét kívánja rohamos indulatainknak, állatias szenvedélyeinknek; önuralmat minden szavunkban, minden tettünkben. Tartozkodunk-e otthon? Hiszen kimélnék-e saját szeretteinket erőszakos kitérésinktől? Nem támadjuk meg nőnk, gyermekeink félénk kedélyét zivataros — néha szeszélyes — haragunkkal? Hogy kimélnénk cselédeinket? De hol az igazságérzet gyakran legműveltebb egyéneknél? Hányszor kell az otthon tapasztalt rendetlenségért, melyet talán nőnk gondatlansága, gyermekünk nyugtalan rendetlen magaviselete okozott, megszenvedni a cselédnek? Hányszor lesz ő a chinai császár gyermekének játszótársa, kit megvernek, ha a felséges császári gyermek hibázik? Hiszen a gyöngédség még a hiba megrovásában is kiméletet kö-

vetel, de mit mondjunk arra, midőn a hibáján kívül szenved a cseléd? Nincs-e rá eset? Térjen ki-ki magába, fussa át emlékébe a családi élet ezer apró mozzanatát és mondja, hogy nincs-e igazam?

Nem vagyok én tulkövetelő a cselédek iránti bánásmód tekintetében.

Tudom, tapasztalom naponta: mily durvák, a műveletlenség átkos tulajdonait mennyire nem vetközték le. Tudom, mily hálátlanok, önzők; mennyire nem érdeklődnek azon család java iránt, melyben és mely által élnek: de azt is tudom, hogy a legtöbb a társadalom kidobott gyermeke, a műveltség virágos kertjein kívül a hétköznapiság poros országútján koberló sehonnai; a nagyra nevelt rosz szenvedélyek gyomától elnyomott lelkek.

Nem lehetne-e ezen segíteni?

Már a jóakaró érdeklődés sorsuk iránt nemesíti őket. Ha nem változtatjuk gyakorta, hanem lehetően türeink nekik és példaadás által szoktatjuk finom modorhoz. Érzelmeket nem sértjük, de atyai indulattal fedjük meg rosz szenvedélyekért. De mindennél többet ér, mindennek egybefoglalatja és leghatékonyabb eszköz cselédeink javítására az, ha bennük egy jobbjelét utáni reményt ébresztünk, erre őket segítjük, buzdítjuk.

Minden olyan osztály elaljasodik, mely nem emelkedik, valamint minden olyan ifju, kiben a becsvágy kiveszett. Érezze a cseléd, hogy van osztályának fejlődési képessége, hogy emelkedhetik. Annak ki küzd, verejtéket hullat: a pályabér lebeg lelke előtt. Jákob szolgál az ő hitestársáért, mint a bibliában olvassuk.

Legyen a cseléd előtt a szabadság, az önálló családalkotás az a kilátás, mely terhes munkája közben fenntartja. De hogyan élésszük benne e nagyon is kétes reményt? Szoktassuk előrelátásra, mely leginkább hiányzik a cselédben; szoktassuk takarékoságra. Ezt főleg falun gyakorolhatni. A kocsis, a darabont a falu népével rendre egybeszokik; abban elvegyüi; annak egyszerű erkölceseit megszereti; tán hajlam, érzelem támad benne egyik-másik falusi leány iránt: nem fokozzuk-e kedvét, ha céljai elérésében, sőt kitűzésében, ha vágyai betöltésében, sőt felköltésében is segítjük, mindennapi foglalkozása közt ellomhult képelmét foglalkoztatjuk, édes reményt ébresztünk szívében? Gyakran az iszákosságtól mentjük meg. Ne mondja senki, hogy bolond, ki jó cselédétől meg kíván szabadulni, bolond, ki rosszat meg kíván tartani. Ugy de képzelhetünk-e reménytelen életet boldognak és boldogság nélkül hogyan érezik magukat cselédeink hideg körünkben.

A társadalmi bünöket is apaszthatjuk. Ha a fiatal lányt, ki nőnknek szolgál, óvjuk, védjük minden csábítástól: ha elesett, törekszünk fölemelni. Sajátságos jelenség, hogy az egyletek egyre szaporodnak, melyek a jótékonyt irták zászlóikra: de nézzünk be az egylet tagjainak családi életébe: nem törölhettek volna le egy könnyet odahaza, mielőtt gyűlésre mentek?

Meg kell ismertetnünk cselédeinkkel a takarékpénz-

tárt; mert a zuzálogházakat — a műveltségnek legyen „hála“ — ismerik. Megtakarított filléreikből rendre gyűlelszik a megváltás összege. Mily jól esik tudnia, hogy egy lépést sem tesz érettünk, mely jótékonyan ne háromlyon vissza öreá! Mily jól esik tudnia, hogy ha fokozott igyekezetéért meglepjük egy-egy családi ünnep alkalmával valami ajándékkal: kis összege szaporodott. Falujában elküld egy-egy forintocskát a beteg anyjának. Milyen jól esik tudnia, hogy az örömet, a boldogságot nem csak urainál, de oda baza is élvezik és ő erre közreműködött!

Ily nemes érzés nem engedi lábra kapni az aljas szenvedélyeket, melyeket a felsőbb osztályok dologtalan és henye része kizsákmányol.

Szükséges tehát lehetően évre fogadni cselédeinket, őket évi bevételük és kiadásuk számbavételére szoktatni. Ha egy oly cselédnek, ki havonként öt forintot kap, megmagyarázom, hogy ez 60 forintot tesz, hogy ebből takarékosággal legalább 20 forintot félre tehet; ez összeget igyekszem egyes családi ünnepélyek alkalmával szaporítani. Egy pár év múlva, midőn a „kerek“ összeget látja cselédem, már a betelő reménység érzelmé tölti el. Probáljuk őket, ha olvasni, írni tudnak, jó olvasmányokkal ellátni, hogy szabad idejüket ne töltsék azzal az igazi semmittevéssel, melyen nem birtam soha sem eléggé csodálkozni. E semmittevéés óráiban mennyi bün csirája kap életre. De mit bánjuk mi ezt? Sőt hogy annál inkább éreztessük cselédeinkkel alárendelt helyzetüket: e kevés szabadságot is fölhányjuk nekik. Hányszor hányjuk fel fizetésüket!

Egy jó ismerősöm beszélte, hogy kocsisa valami kárt csinált. Ő fenyegette, hogy levonja a kárt fizetéséből. Mikor a következő hó elsején fizetni akar és kész volt kifizetni azon hóra is a fizetését, melyben a kárt csinálta volt, a kocsis nem fogadta el. Azt mondá, hogy a fölhányt bér neki nem kell.

Nem becsülésre méltó önértzet-e ez?

Emelni lehetne a cselédek helyzetét azon erénydíjak osztása által is, melyeket a francia akademia tűz ki, melyeket nálunk a katolikus legény egylet osztogat. Határozatosan emelné ez cselédeink önértzetét. Nem az fontos, hogy az erényes megjutalmaztatik, de hogy a közelmérés e megvetett osztályt, mint munkás társadalmi osztályt becsülje. E közbecsülés az az elv, melyre visszavihető Legouvé gyönyörű rajza is.

De hát gyermekeinket, mint óvjuk meg a cselédek kártékony befolyása alól? Legfontosabb dolog az, hogy gyermekeinket ne bizzuk reájok, ne engedjük körükbe, óvjuk attól, hogy beszélgetéseiket hallgassák. A porias aljas kifejezés, mely akaratlanul tör a cseléd ajkára, gondolkodás módjuk alantiséga észrevétlen mérgesíti meg gyermekeink kedélyét, rázza le lelkök szárnyairól a himport, töri le kedélyük zománczát. Ha cselédeinket kell nemesitenünk, őket elfoglalnunk, velők türelmesen bajlódunk irántuk méltányosan érdeklődnünk: ezért gyermekeinket e lassan nemesítő lények közelébe ne igen bo-

csássuk. En sajnosan tapasztaltam, hogy minél vagyonszámba tartozik egy család, a gyermekekre a cselédnek annál több alkalma van befolyást gyakorolni. A sok látogatás, a sok „jótékonyosság“ nem adnak időt az előkelő anyának arra, hogy gyermekeivel maga foglalkozzék. De ez óvatosságot nem szabad távolról sem észrevenni cselédeinkkel. A gyermek legyen a gyermekszobába, a cseléd végezze dolgát. Két külön foglalkozás egymástól teljesen elkülönítve a gyermek gondozás és a cseléd foglalkozása. Mikor kikerülhetetlen, hogy cselédünk érintkezék gyermekeinkkel, ez pedig gyakran megtörténik, szemünk legyen nyitva, figyelmünk éber. Simítsuk el az eltanult durvaságot, de nem a cseléd durva lehordásával, hanem a gyermek gyöngéd oktatásával. Soha gyermekeink előtt, kivált ha nagyobbak, ne áruljuk el cselédeink nagy mérvű hibáit, ne tárgyaljuk bűneiket, ne mondogassuk, hogy elküldjük őket. Ne engedjük meg gyermekeinknek, hogy a cselédet tegezzék, gyermekeink részéről a durva gögöt, a cseléd indokolatlan, kihívó bántalmazását soha se tűrjük el. Ha a cseléd és gyermek közt perpatvar keletkezik: legyünk igazságosak; a cselédet ne korholjuk le a gyermek előtt; a gyermekkel értessük meg a kiváltságos helyzet előnyeit, de az ezekkel járó köteleességeket is.

Szóval minden lépten-nyomon áruljuk el azt, hogy a társadalmi morálról magasabb felfogásunk van és e felfogást gyakorlatba is vigyük át. Legyen jelszavunk: *no blisse oblige* (a nemesség kötelez), de így átalakítva: *műveltség kötelez*.

Hegedüs István.

VEGYESEK.

— Hegedüs István barátunkat, lapunk érdemes főmunkatársát, súlyos csapás érte: két éves kis fiacskája a toroklob áldozatául esett. A fiatal szülők már második gyermeküket kísérték a temetőbe; az ég adjon nekik erőt e nehéz megpróbáltatások elviselésére.

— A III. egyetemes tanítógyűlésről, egy névtelen tudósító „(—n.)“ tollából, kemény kritikát hozott a helyben megjelenő „Kelet“ című napilap f. é. 194-ik száma. „Ez a gyűlés — írja a névtelen — a harmadik, s eredmény tekintetében retograd lépést tett; kevesebbet bír felmutatni, mint bármelyik, több félszogséget követett el, mint bármelyik s ingerültebb tette a vidékieket a fővárosi intézők szemfényvesztése miatt, az ügy iránt, mint bármelyik úgy hogy szomorúan meggyőződhetünk arról, miszerint nekünk a fővárosban annyi képzelt nagy paedagogus között — keresni valónk nincs.“ Ez a kritika „résumé“-je, a mely az utánna következő részletezéseiben, — a melyeket mi, tér hiánya miatt, ez alkalommal át nem vehetünk — tagadhatatlanul sok igaz és találó adattal van illusztrálva, s részben indokolva is; de itt-ott tárgyas kritikába nem illő személyeskedésekkel is igen meg van spékelve. Megvalljuk, hogy a napi lapokból olvasott tudósítások után éppen nem vagyunk mi sem elragadtatva, sőt — fájdalom! — még elégedettek sem lehetünk az ez évi nagy gyűlés összes ered-

ményével; de azért — az eddig tudomásunkra jutottakból — még sem találjuk eléggé indoltnak azt a kemény támadást, melyben a névtelen tudósító budapesti pályatársainkat általában, s köztük különösen az intéző férfiakat, részesíti. Nem, már csak azért sem, mert mi nem feleltük el, hogy a mostani nehéz viszonyok között mennyi akadályal kelle nekik a gyűlés létrehozása érdekében küzdeniök, annyival is inkább, mert tőlük nem függő okok miatt egész a legutóbbi időig bizonytalanságban voltak még a felől is: vajjon megtartható lesz-e a gyűlés ez évben, vagy sem? Így igen természetes, hogy az ő óhajtott sikere érdekében nem is teheték meg a kellő előkészületeket oly időben s oly mértékben a mint ez rendes körülmények közt történhetett volna. S mégis tagadhatatlan, hogy különösen a megnyert, érdemes szakférfiak részéről tartott felolvasásokban s értekezésekben voltak a III. gyűlésnek oly fénypontjai, a melyeneket a megelőzők történetében is hasztalan keresünk. Ezeket tekintetbe véve tiltakoznunk kell az ellen, hogy a névtelen tudósító ur felszólalása, a mely pedig több helyt beszél a vidék s különösen a királyhágón inneni részek nevében — minden pontjában olyannak tekintessék, mintha az az összes vidéki tanítóóság általános közvéleményének volna a kifolyása. Különösen tiltakozunk pedig az ellen, hogy ilyenek tekintessék az a nemcsak megfontolatlan, hanem egyszersmind méltánytalan és igazságtalan eljárás, a mely arra a tuzásra ragadta a névtelen tudósító urat, hogy a midőn a tanítók tervezett orsz. szövetségére céloz, nem átalakítja a vidéket ekként lázítani a főváros ellen: „Egyesüljünk úgy, hogy az egyesülés hatása és főiránya kizárólag a vidék művelésére és emelésére legyen szánva, és Budapest ne kapjon semmit; mert Budapest gazdag, a vidék koldus, a koldustól még többet zsarolni, lelkiismeretlenség.“ Ennyiből is kivehetik t. olvasóink, hogy jelszavunk ez ügyben is: halljunk méltányos és tárgyas kritikát; de nem ily „sans culotte“-os politikát!

— Városunkban e f. évi szept. 15-én egy közszükséget pótló, és hatásában nagyfontosságúvá válható tanintézet nyílik meg azon *felsőbb kereskedelmi iskolában*, a melynek I. osztálya a községileg fentartott, városi polgári fiú-iskola eddig fennállott V. osztálya helyébe lépik. Midőn ennek kezdeményezéséért őszinte örömmel s hálás elismeréssel üdvözljük a helybeli kereskedelmi és iparkamarát, a szükséges költségek megszavazásáért pedig a tek. városi bizottságot; egyszersmind melegen ajánljuk az érdekelt szülők lelkes pártolásába ez üdvös intézményt, a mely az ő gyakorlati életpályákra készülő gyermekeiknek jól jövedelmező, biztos és független állomások elnyerhetésére nyújt kedvező kilátást.

— A Pécsen megjelenő „Tanügyi füzetek“, nevelési havi közlöny megjelenését beszünteté. Wurga Ferencz, a közlöny szerkesztőjének bucsuszavaiból idézzük a következő jellemző részt: „Eddigi várakozásunk, reményünk, fáradságaink mind hiába voltak — tanítóink nem mozdultak; úgy látszik, ezek nagyobb részének nincs is érzéke az irodalom és haladás iránt. szellemi látóköre pedig igen kicsiny és korlátolt; mert még saját érdekét sem bírja felfogni, vagy tán nem akarja elismerni; megelegszik azon kis körrel, melyben mindennap mozog, de alig él, hanem csak vegetál, mert nem ad életjelt magáról sem itt, sem másutt;

hiszen nyílt titok, hogy hazánkban minden paedagogiai lap kellemetlen helyzetben van, hogy előfizetőink száma igen csekély; sőt még azok is, kik valamely paedagogiai lapot megrendelnek, vaj mi nehezen határozzák el magokat (ha ugyan elhatározzák szerk.) a lapdíjnak évek múlva leendő beküldésére. Ily körülmények küzt a kitűzött célnak nem lehetett megfelelni, miért is a lap a IV. évfolyam ez utolsó számával megszűnik.

— **Meghívás.** A könyvbíráló bizottság t. tagjait sept. 14. d. u. 6 órára, a szokott helyiségbe gyűlésre meghívom. Egyszersmind kérem azon tagtárs urakat, kiknél megbírálandó könyvek vannak, sziveskedjenek munkálatukkal ekkorra elkészülni. Kiss Sándor, biz. elnök.

Parádi Kálmán tanár s lapunk főmunkatársától igen érdekes munka jelent meg közelebről, mely az erdélyrészi helvét hitv. egyházkerület összes fő-, közép- és elemi iskolái tanügyi állását tünteti fel. Parádi, mint az erdélyrészi h. h. egyházkerület tanügyi előadója, kiváló szakértelemmel és gondnal mutatja fel e munkájában az erdélyi reformáltak összes tanügyét, Mi itt csak néhány stat. adatra szorítkozhatunk, de nem mulaszthatjuk el a tanfériak figyelmét felhívni az érdekes műre. E szerént: az egész egyházkerület fő- és közép-tanodáiban, s a velök kapcsolatban levő elemi osztályokban, az 1876—77. tanévben volt 2512 tanuló, kiknek 93.1% magyar, 6.9% más nemzetiségű; 80% ref. vallásu, 20% más vallásu. Tanerők: theologiai rendes tanár volt 5, segégt. 1; gymn. r. tanár 29, segédt. 11, köztanító 28, szaktanító 27; az elemi osztályokban: o. tanító 24, szaktanító 5. A reformáltak gymnasiumainak népessége volt ezelőtt 10 évvel, vagyis az 1867/8 tanévben összesen: 2022; azután 2023; 1880; 1671; 1677; 1539; 1497; 1391; 1384, és az idén 1375. A népességi mozgalom eme csökkenését az újabb időben felállított állami szakiskolák okozták. A tanulóknak nyújtott segélyezés és javadalmazás a különböző tanodáknál a következő adatokat tünteti fel: N.-Enyed kiosztott összesen 15,783 frt 9 krt; Kolozsvár 2107 frt 9 krt. s ezen felül a tandíjból s tanodai közöltségekből történt elengedés által 1516 frtot; M.-Vásárhely 78 könyvet, 9 drb aranyat és 1922 frt 92½ krt., s ezen felül elengedett iskolai díjakban 951 frt 84 krt; Sz.-Udvarhely 12 drb aranyat, 24 véka gabonát és 1935 frt 40 krt., tanodai díjakban elengedett 456 frtot; Zilah 970 forintot s 37 drb könyvet; Szászváros 336 frt 11 krt; Sepszi-Szt.-György 141 frt 95 krt., tandíj elengedésben részesült 69 növendék. Mind a hét tanoda kiosztott összesen 23,196 frt 56½ krt., 10 darab aranyat és 22¾ ezüst forintot.

— **Hirdetmény.** Av új tanév kezdetével bátorkodom általános elismerésben részesített népiskolai használatra írott következő műveimet a. tanfériak becses figyelmébe ajánlani: 1. Földrajz (az új megyei beosztással) VII-ik kiadás, ára 10 kr. 2. Magyarország történelme VII. kiadás, ára 10 kr. 3. Természetráajz, ára 12 kr. 4. Geographie (mit neuer Comitats Eintheilung) IV. Auflage, ára 10 kr. 5. Geschichte Ungarns III. Auflage, ára 10 kr. Megrendelések alulírott nál is tehetők. Balaton Géza., tanító Ó-Aecsen.

* * *

— **Nyilvános nyugtatóványok (Folytatás)** a „Család és Iskola“ 1878-ki folyamára fizettek:

a) egész évre 3 frttal.

81. Állami gazdasági felső népiskola Sepszi-Szt.-György. 82. Boga Bálint, tanító Gy.-Alfalu. 83. Csongrádmegyei tanítótestület Szeged. 84. Deák Albert Köpecz. 85. Darkó Mihály tanító Dálnok. 86. Esztergár Antal, tanító Bálványos-Váralya. 87. Gothard Zsigmond Sztána. 88. Herczeg András, tanító Borbátviz. 89. Olasz Károly, városi tanácsos helyben. 90. Ev. ref. tanító képezde N.-Enyed. 91. Állami tanító képezde Sárospatak. 92. Állami tanítónő képezde Győr. 93. Tattias Ferencz, tanító Zágon. 94. Tanító testület ujlaki Budapesten. 95. Tanító testület Piskitelep. 96. Tanító testület Petroszény. 97. Vecsei Sámuel, kereskedő helyben. 98. Vizy Ferencz, főreáltanodai tanár Körösbányán. 99. Állami iskola Veresegyház. 100. Ladányi Gedeon, egyetemi tanár helyben.

b) 1878. I-ső felére 1 frt 50 krjával.

101. Albu Zsigmond, tanítójelölt helyben. 102. Ágoston Ágoston, tanítójelölt helyben. 103. Állami népiskola Körösbányán. 104. Bocz István, tanító Gyalun. 105. Binder Laura, tanítónő B.-Hunyadon. 106. Balázs József, tanítójelölt helyben. 107. Bogyó Alajos helyben. 108. Bencze Károly, tanító Rettegen. 109. Dr. Bartók István, polg. iskolai tanár helyben. 110. Csoma Zsigmond, tanító K.-Szt.-Király. 111. Deák József, polg. isk. tanár helyben. 112. Fuzakas József, képezdei tanár helyben. 113. Farkas József, tanítójelölt helyben. 114. Fröbel intézet önképzőkör helyben. 115. Gazsy József, képezdei tan. helyben. 116. Hugyetz Eliz, tántitónő Szentesen. 117. Községi leányiskola Zágon. 118. Kaitár Károly, tanítójelölt helyben. 119. Kanyaró Mihály, tanító Maros-Ludason. 120. Lenárd Sándor, tanító N.-Doba. 121. Molnár Sándor, tanítójelölt helyben. 122. Móricz István, tanító Szent-Lászlón. 123. Pataki Ferencz, Fröbel intézeti tanító helyben. 124. Pál György, tanítójelölt helyben. 125. Pál Dénes, tanítójelölt helyben. 126. Rákosi József, tanítójelölt helyben. 127. Spengel Ede, ev. lutheranus tan. helyben. 128. Szakács Károly, tanítójelölt helyben. 129. Standner Gyula, tanítójelölt helyben. 130. Siklódi István, tanítójelölt helyben. 131. Szász Károly, tanító Hidalmáson. 132. Salati András S.-Szt.-György. 133. Szentgyörgyi Lajos, ev. ref. tanító helyben. 134. Sántha István idősebb, r. kath. kántor helyben. 135. Szij János, tanító Rév-Komárom. 136. Sárdi István, képezdei tanár helyben. 137. Tanító képezde kir. kath. Szathmár. 138. Tanítónő képezde önképzőkör helyben. 139. Tanító egyesület Pécsen. 140. Tarcasfalvi Albert, unit. tanító helyben. 141. Tulogdi Pál, tanító Vargyason. 142. Tanító testület nyitrai megyei Nyitrán. 143. Váradi Lujza, tanítónő B.-Hunyadon. 144. Versényi Gábor, rajztanár Zilahon. 145. Vajna Sándor, tanfelügyelő S.-Szt.-György. 146. Varga Dénes, unit. tanító helyben. 147. Zöld József, tanító Gyaluba. 148. Zöld Sándor, tanítójelölt helyben. 149. Zachariás Dániel, tanító Brádon. 150. Zsigmond Gizella, tanítónő Brassóban.

Kolozsvárt, 1878. aug. 25-én.

Propper Ferencz.
testületi pénztárnok.

A szerkesztő postája.

N. L. tanár urnak N.-Enyed: A beküldött felhívást, minthogy aug. 31. zárhatáridőt tüzi ki, ma — sept. 1-én — hasztalan tennök közzé. — Nevelési szakközlöny szerk.-nek Budapest: Cserepéldányt eddig is küldtünk s ezután is küldeni fogjuk.